



Любен Дилов

Цялата истина около
шимпанзето Топси

Ако човечеството погледне около себе си или в себе си, или се обърне назад, за да хвърли поглед към своята история, веднага ще се убеди, че неговият живот винаги е бил тясно свързан с животните. Но не защото ни служат за храна – това е печалната страна на нашите взаимоотношения с тях. Става дума за духовната ни и обществената свързаност. Някъде най-назад във вековете тя е била толкова тясна, че вероятно не са случайни старинните изображения на полухората-полуживотни, които са ни така добре известни от египетската, гръцката и прочие древности. Пък и нали все още вярваме в дядо Дарвин, който ни обяви за бивши маймуни. Животните са направили извънредно много за човечеството. Една вълчица откърмила захвърлените Ромул и Рем, които, верни на майчиното си мляко, основали после вечния град Рим, а същият този Рим е останал вечен благодарение на собствените си гъски, които го спасили от разрушение. Да не говорим пък за примерите от по-ново време, за всичките ония храбри зайци и морски свинчета, които всеки ден самоотвержено гълтат всякакви лекарства, или се оставят да им ги бият под формата на инжекции, та да опитат действието им, преди те да отидат в аптеките. Ето, затова се оказва съвсем естествено и не събуди никакви възражения, когато настъпи космическата ера, отново животните да бъдат не само рамо до рамо с човека, но и както обикновено, да вървят крачка преди него. Така първото живо същество, издигнало се в безвъздушното пространство, беше незабравимата Лайка, за да я последват още много кучета, шимпанзета, мишки, които смело трасираха пътя на човечеството в Космоса. И тук аз ви досаждах с тия общоизвестни неща не за друго, а за да подчертая още веднъж, че навярно никога, никога не ще можем достатъчно да се отблагодарим на нашите мили събратя животните за всичко онова, което са сторили и продължават да правят за нас. И за да разкажа за едно от тях, чието име поради съвсем глупави съображения тъне в неизвестност – шимпанзето Топси.

През 1962 година на „Златните пясъци“ край Варна се състоя XIII световен конгрес по астронавтика. На него като делегат аз имах възможността да се запозная с ръководителя на медицинската част на тогавашната американска космическа програма, един американец от австрийски произход, на чието име ще е излишно да се позовавам сега. Той не само изнесе интересен доклад, но вечерта в хотела ми показа и множество снимки на вече летелите или готвени за полет шимпанзета. Навярно също ви е познато от вестниците, че в началото на космическата ера американците изстрелваха предимно маймуни. Ето тогава аз за пръв път видях на снимка Топси, оттогава датира и моят интерес към държания в

тайна негов случай, та днес, след повече от едно десетилетие, вече съм в състояние да ви съобщя цялата истина за него.

Една грешка в изчисленията попречва на космическата капсула, която е трябвало да бъде върната на Земята, да влезе в орбита. Двигателят на последната степен на ракетата-носител работил по-дълго от предвиденото. Самозапалва се и двигателят за връщането и така капсулата набира трета космическа скорост вместо първа, която отнася безвъзвратно бедния Топси в бездните на Слънчевата система. Космическият център в Кейп Канаверал (сега Кейп Кенеди) решил да не съобщава за поредния си злополучен експеримент. Доста несполуки бяха му се натрупали тогава, пък и за дя не дразнят отново могъщата Лига за защита на животните, която настървено се бореше против изстрелването на животни в Космоса. Топси щял да полети още някоя и друга седмица из междупланетните простори, а после с последната глътка бананова каша автоматът за хранене щял да му поднесе смъртоносна доза отрова, която да прекрати бързо и безболезнено неговия, както се казва, земен път. Когато този предварително изчислен миг настъпил, научните работници в космическия център още веднъж потъгували за отлично обученото шимпанзе, а набожните от тях дори се прекръстили тайно. Но и този път, не по тяхна вина обаче, сметките им излезли погрешни...

От звездолета „P-109“ бяха наблюдавали изстрелването на злополучната ракета, а когато капсулата ѝ се насочи право към него, на самия звездолет избухна двойно по-голяма тревога от тази на Кейп Канаверал. Екипажът не знаеше дали да се радва, или да се бои. Идеията космически апарат потвърждаваше окончателно, че на тая красива, с млечносия атмосфера планета има развита цивилизация, но какво съдържаше той и какви ли бяха намеренията му? Някаква колетна пратка ли им изпращаха от планетата – материали, които да улеснят взаимното опазване на двете цивилизации и да подготвят бъдещата им среща? Или пък това беше термоядрен снаряд, отправен към чужд звездолет, дръзнал неканено да се приближи само на няколко хиляди километра до планетата?

Астронавигаторският съвет непрекъснато се съвещаваше пред големите лазерни екрани, на които се виждаше загадъчният апарат. Бяха изпратили една автоматична сондичка да го посрещне и тя го обикаляше и обглеждаше с множеството си уреди, но все не успяваше да им каже категорично какво е тоза. Ако беше бойно средство, щеше ли да се движи така бавно, с някакви си 17 км в секунда? С тая скорост то не можеше да

го улучи, ако той рече да маневрира. А апаратчето нямаше дори и собствен двигател. Някаква ракета поработи няколко секунди и край – апаратчето продължи да си лети по дадената му инерция. Значи то все пак като че ли бе изхвърлено навън, за да бъде прибрано...

Ето такива съображения правеше астронавигаторският съвет, зато като когато индикаторите за органична материя показаха, че в апарата има нещо живо, той не се поколеба да го докара на борда на звездолета. Поставиха го, естествено, в специалната бронирана и херметична лаборатория, която сега бе напълнена с точно такъв въздух, какъвто обвиваше в дебел пласт синята трета планета на това слънце. Впрочем на разузнаваческия звездолет „P-109“ дишаха почти същия въздух. В него имаше само малко повече кислород и съставките му от инертните газове аргон и криптон също бяха малко по-големи. Затова и екипажът толкова бе се зарадвал, когато разбра, че на тая планета има високоразвита цивилизация щом дишаха сходен въздух, сигурно щяха и лесно да се споразумеят, да заживеят задружно, да не бъдат вече така сами в борбата си срещу безмилостния Космос.

Учените астронавигатори бяха се залепили на окулярите на лабораторията и със затаен дъх очакваха да видят какво ще излезе от странния апарат. Дълго време обаче нищо не излезе от него и тогава те изпратиха едно роботче-механик да отстрани планката, която очевидно закриваше входа към апарата. Роботчето приличаше на стоножка, голяма колкото куче, а всеки от множеството му крака представляваше някакъв инструмент. То сръчно се справи с простата за него работа и ето че от тесния отвор се измъкна боязливо някакво невъобразимо същество.

– Майко мила, как може да е толкова грозно! – възкликна главният химик.

Командирът на звездолета се ядоса:

– Ти за много красив ли се смяташ? Кой знае какви чудовища ще му се сторим пък ние на него! Когато се срещаш с друга цивилизация, не можеш да очакваш, че тя ще е устроена по твоите мерки за красота. Ние сме длъжни да уважаваме дори и вида на непознатите ни събратя. А този техен пратеник е направо достоен за възхищение. Той идва при нас сам, невъоръжен, без да знае какви сме – миролюбиви или войнствени, готов да се пожертвува, за да осъществи полезния контакт между нашите две цивилизации...

Пратеникът наистина правеше това впечатление. Той не само излезе веднага от малката си кабинка, но след като се огледа из лабораторията, съблече дори и костюма си с разните каишки и кабели по него.

Поуплаши се, когато роботчето-механик грабна свалените дрехи, за да ги отнесе на изследване, но бързо се успокои, протегна се няколко пъти и като се опираше с единия си преден крайник о пода, пъргаво се заклатушка из лабораторията. Учените наблюдаваха с нарастващ интерес странното същество и скоро то престана да им се вижда толкова грозно, а пък готовността му да се остави да бъде изследвано съвсем ги подкупи. Това наистина беше един храбър и жертвоготовен пратеник, дошъл да ги запознае чрез себе си с населението, обитаващо тая хубава синя планета! Той изтърпя медицинският робот да му вземе кръв от единия заден крайник, изтърпя да му отсекаат за изследване няколко израстъка от странната материя, която покриваше цялото му тяло. Учените отначало помислиха това за дреха, но после се убедиха, че то принадлежи към кожата на тялото, и решиха, че тия безброй меки и тънки израстъци представляват нещо като мрежите на радиотелескопските антени. С тях пратеникът навярно поддържаше по неизвестен начин, чрез неуловими вълнови излъчвания, връзка със своята планета. Нали той също бе всъщност разузнавач, който трябва да докладва на своите какво е научил!

Като обследва кабината на госта от Сината планета – така го наричаха вече на звездолета, – медицинският робот иззе проба от кашата; за щастие капсулката с отровата бе отделно сложена в автомата. Учените, правилно решили, че това е храна, се учудиха на малкото ѝ количество и за всеки случай, след като ѝ направиха химически анализ, без особени затруднения я възпроизведоха по синтетичен начин. Роботът стоножка внесе на госта една паничка от синтетичната каша за проба и главният химик засия от гордост. Представителят на Синята планета помириша кашата, забодя един пръст в нея, облиза го, а след това се нахвърли върху нея и набързо я излапа. Услади му се и втората паничка, а в третата бръкна, загреба една шепа и направи нещо загадъчно: намаза си главата със същата тая каша, която бе ял с такава готовност. След продължителни и бурни разисквания учените решиха, че това ще да е жест на благодарност към домакините.

След като се нахрани, гостът от Синята планета окончателно се сприятели с робота-стоножка. Опипа го, помилва го, учените пуснаха роботчето да потича с многото си крака из лабораторията, а гостът заподскача подире му и весело завика: „кхъ, кхъ, кхъ...“.

Това беше първият звук, който издаде гостът, но какво искаше да каже с него? Електронните преводачески апарати, образно казано, безуспешно си блъскаха главите да разкрият съдържанието на тия къси думички. А гостът като че ли само тях знаеше или пък нарочно

повтаряше само тях – най-простите, но най-важните навярно, за да могат учените от звездолета да почнат да разбират езика на Синята планета. Да, истинският контакт между две цивилизации в Космоса, изглежда, бе много по-труден за осъществяване, отколкото бяха си представляли учените от „P-109“! Затова те решиха да изведат госта от херметическата лаборатория, да му покажат себе си и звездолета – може би той щеше по-бързо да научи техния език.

За тая цел се налагаше най-напред да го ваксинират против разните болести, които той можеше да прихване, да приучат организма му към чуждия, опасен за него микробен и вирусен свят. Това трая още няколко седмици, през които представителят на Синята планета все боледуваше. Беше много тъжно да се гледа как лежи унило на пода, как мъчително върти главата си, как се оглежда напразно за помощ, как тъжно вика: кхъ, кхъ, кхъ. Докато един ден се вдигна, оздравя. Организмът му най-после бе свикнал с микробите и вирусите на чуждата цивилизация, кашата отново започна да му се услажда и той отново започна да си играе с роботчето-механик. И тогава настъпи историческият час. Капитанът на звездолета реши да му се покаже по същия смел и достоен начин, с който си послужи представителят на Синята планета. Той влезе в бронираната лаборатория, съблече се гол, разпери ръце, за да се види, че не държи никакво оръжие, и каза:

– Кхъ, кхъ, кхъ!

Ако имаше миша дупка, представителят на Синята планета щеше да се завре от страх в нея, но в херметическата лаборатория нямаше миша дупка. Затова той успя само да се свие в най-отдалечения край на лабораторията. Тръскаше главата си и предните си крайници, зъбеше се, ръмжеше, докато постепенно се убеди, че голият капитан на звездолета нямаше враждебни намерения. През това време филмовите камери ручеха като бесни, запечатвайки за поколенията първата за тази галактика среща между две велики цивилизации.

Гостът бързо свикна с екипажа. Отначало той се разхождаше из звездолета и любопитно завираше навсякъде нос, така че началникът на охраната се обезпокои: дали тоя пратеник не бе дошъл всъщност само за да шпионира? Прави се, че не разбира, че не може нищо да им каже, а всъщност предава ли, предава сведения с рунтавата си антена... Но все пак го успокои деликатността на шпионина, който не се докосваше до безбройните апарати. Той не можеше и да подозира естествено, че добрият Топси бе отрасъл в лаборатории и институти, и знаеше, че му е най-строго забранено да пипа лъскавата апаратура. Но след известно

време и това се промени, защото маймуната, колкото и добре да е обучена и възпитана, все пак си остава маймуна и е особено склонна да се разглезва от любезното внимание. Топси престана да се стеснява да натиска разни копчета, да върти ръчки, да бърка там, където никой не биваше да бърка, та белите от неговото невежество зачестиха. Затова не само началникът на охраната си отдъхна, когато се получи нареждане звездолетът да не бърза да се свързва със Синята планета, а да се завърне, като доведе нейния представител със себе си. Естествено, ако той желае това. Дълго му обясняваха с чертежи, снимки, знаци и думи, искайки неговото съгласие, докато гостът закима нетърпеливо и отвърна: кхъ, кхъ, кхъ.

Посрещането на звездолет „Р-109“ се превърна в небивал празник. За пръв път една експедиция се завръщаше с такъв смайващ резултат – да води със себе си представител на чужда цивилизация. Цялото население бе се струпало пред телевизорите и около космодрома. Научните коментатори и журналистите бяха го подготвяли седмици преди това със съобщения, статии и снимки, та, общо взето, всички бяха свикнали вече с необикновения вид на госта от Синята планета. И когато капитанът на звездолета най-после го изведе от асансьорната платформа за слизване, един милионногласен вик заяви на Топси готовността на тази чудесна цивилизация да заживее в братска дружба с цивилизацията от Синята планета. Топси, който в първия миг се уплаши, размаха после дългите си ръце, почеса се под едната мишница, после под другата, като подскачаше съответно ту на единия си крак, ту на другия, зъбеше се и викаше: кхъ, кхъ, кхъ!

Президентът на планетарния съвет отначало приветствува госта според дипломатическите правила, а след това се почеса под лявата мишница, като подскачаше на левия си крак, и под дясната, като подскачаше на десния си крак, озъби се и викна няколко пъти; кхъ, кхъ, кхъ. Същото повтори и съпругата на президента. Направиха го и останалите официални лица. Топси се преметна презглава от възторг и с един скок се озова на раменете на президентшата. Тя изпищя от уплаха, но не се помръдна, за да не обиди госта. А гостът вече й изказваше своето особено благоволение, като търсеше бълхи по главата ѝ. Бълхи той не откри, защото на тая планета нямаше бълхи, но въпреки това я попощи известно време, което на президентшата не се стори безинтересно.

По време на тържествения прием в президентския дворец

представителят на Синята планета продължи да бъде все така весел и непринуден. Когато президентът на планетарния съвет вдигна своята наздравица за бъдещата дружба между двете цивилизации, гостът отпи една глътка от студеното, искрящо питие, изпръхтя своето неизменно: кхъ, кхъ, кхъ, от което не можа обаче да се разбере дали му се е харесало пиетието, и изсипа цялата чаша върху главата си. Това вече съвсем очевидно му достави удоволствие, защото той запръхтя радостно и отърсвайки се, изпръска всички около себе си. Официалните лица се спогледнаха озадачено, но решиха, че сигурно така се вдига наздравица на Синята планета, и в отговор също изсипаха чашите на главите си, затръскаха се, запръхтяха. След което викаха в хор: кхъ, кхъ, кхъ. Това въодушеви госта. Той рипна върху дългата трапеза и тръгна между чашите и чиниите, като си зобваше ту от блюдото на този, ту от чинията на онзи, плюеше обратно, което не му се харесваше, или обръщаше чинията наопаки. Така той сплеска цялата маса, намаза и себе си чак до ушите, но нима можеше това да се изтълкува по друг начин, освен като извънредно внимание към трапезата и присъстващите? Ясно бе, че гостът не искаше да обиди никого. Затова не ядеше само от своята чиния. Така тържественият прием се превърна в много весело зрелище и милионите телезрители, които го наблюдаваха на екраните си, съвсем се влюбиха в своя необикновен гост.

Бедата започна още на другия ден. Най-напред децата, а после и младежите, че и възрастните, започнаха при среща на улицата вместо поздрав да се чешат ту под едната мишница, ту под другата, да се друсат ту на единия си крак, ту на другия и да се зъбят: кхъ, кхъ. По-младите и по-пъргавите успяваха дори да се премятат презглава. Находчиви търговци и индустриалци веднага произведоха плат, досущ като рунтавата кожа на госта. Жените, естествено, го разграбиха веднага и само след няколко дена повечето от тях вече приличаха на шимпанзето Топси. Да, цялата планета се чешеше, зъбеше, подскачаше, пощеше по главите и премяташе, подражавайки на госта от далечната ѝ синя сестра. А пък дълбокомислените заключения на учените още повече засилваха тази мода.

Ако се съди по организма и поведението на нейния представител, заявяваха те, цивилизацията на Синята планета живее много природосъобразно; жителите ѝ са простодушни и откровени, не познават лъжата и лицемерието, правят това, което им се харесва и от което имат нужда, без да се стесняват един от друг; те са още миролюбиви – не ядат месо, – пъргави са, сърчни и любознателни, но не е ясно: как се трудят, как

точно овладяват знанията си и как ги предават един другиму. За да изучим това, би трябвало да имаме за наблюдение поне още един представител на тая цивилизация...

Планетарният съвет обаче се питаше вече дали и този не им е много. Защото младежите, окуражени от подобни заключения, заявиха, че също искат да живеят природосъобразно и да не се подчиняват на разни лицемерни правила за поведение. Те престанаха да ходят на училище и на работа, не само се разхождаха по масите и си нахлупваха паниците ка главите, след като се нахранеха, но дори се забавляваха да ги хвърлят срещу стените и по пода. Мнозина тръгнаха съвсем голи – та нали и гостът им фактически беше гол! А Топси съвсем се разбесня, окуражен от подражанието им. Той се катереше по главите на домакините си, бъркаше им в ушите, чупеше и късаше, каквото попаднеше в дългите му космати и силни ръце. Докзто положението стана критично. Тълпата на улицата също започна да чупи каквото й се изпречеше пред очите и да крещи: „Кхъ, кхъ, кхъ“ и „Долу планетарният съвет!“ Така веселата мода се преля в ония трагични събития, които влязоха в историята под името „Синята революция“, защото девизът на бунтовниците беше: „Да живеем както живеят на Синята планета“. В резултат на това планетарният съвет, след като с цената на много жертви овладя положението, реши да бъдат прекратени за срок от сто години всякакви търсения на чужди цивилизации, тъй като тяхната собствена цивилизация съвсем очевидно не била дорасла още нито да ги разбира, нито да поддържа с тях полезни връзки.

В една безлунна нощ малък, скоростен планетолет без шумно стовари Топси на Кейп Канаверал близо до площадката за изстратване на ракетите и светкавично отлетя обратно към чакащия го около Марс звездолет „Р-109“. Сигурно можете да си представите объркването, настъпило на сутринта, когато Топси радостно заподскача край клетките с останалите своя събратя. Учените така и не намериха друго обяснение за изумителното чудо, освен че просто са забравили да турят шимпанзето в космическата капсула, или пък то е успяло да избяга незабелязано в последния миг, та са я изстреляли без него. А поради това ще можете да си представите, естествено, и какъв скандал би избухнал, ако те не продължават да държат в тайна тази история.

Лошото обаче е, че заради нея поне още сто години ще си бъдем сами в Космоса.

КРАЙ

© 1976 Любен Дилов

Източник: <http://sfbg.us>

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/1288>]